

FRA:n lehdistötiedote

Wien, 7. kesäkuuta 2012

Vammaisten oikeudet eivät toteudu käytännössä lainsäädännöstä huolimatta

Kehitysvammaisia ja mielenterveysongelmista kärsiviä henkilöitä syrjitään edelleen, vaikka EU ja 21 sen jäsenvaltiosta ovat ratifioineet YK:n yleissopimuksen vammaisten henkilöiden oikeuksista (CRPD). Euroopan unionin perusoikeusviraston (FRA) kahdessa uudessa raportissa tarkastellaan kehitysvammaisten tai mielenterveysongelmaisten henkilöiden kokemuksia syrjäytymisestä ja syrjinnästä. Raporteissa korostetaan, että asuminen on tarpeen järjestää hajautetusti keskitetyn laitosasumisen sijaan ja että lainsäädäntöä sekä toimintalinjoja on uudistettava osallisuuden edistämiseksi. Molemmat raportit esitellään autonomiaa ja osallisuutta käsittelevässä kansainvälisessä konferenssissa Kööpenhaminassa 7. ja 8. kesäkuuta 2012.

"Euroopan 80 miljoonan vammaisen oikeuksien toteutumisen puolesta on vielä paljon tehtävää. Vammaisten oikeuksia koskevassa yleissopimuksessa asetetaan kunnianhimoiset tavoitteet, joiden avulla parannetaan vammaisten tilannetta. Haasteena onkin nyt panna sopimus täytäntöön", sanoo FRA:n johtaja Morten Kjaerum. "FRA:n tutkimukset osoittavat, että vammaisten perusoikeudet jäävät jälkeen oikeudellisista takuista, erityisesti säästötoimenpiteiden toteuttamisen myötä. Työ tarjoaa perustan keskustelulle käytännön toimista, joilla muutetaan vammaisten arkea."

1) Raportti: "Valinnanvapaus ja elämänhallinta: oikeus itsenäiseen elämiseen"

Tutkimuksessa tarkastellaan kehitysvammaisten ja mielenterveysongelmista kärsivien henkilöiden kokemuksia itsenäisestä elämisestä yhdeksässä EU:n jäsenvaltiossa. Tulokset osoittavat, että nämä henkilöt kohtaavat usein **vaikeuksia arjessaan**. Suurimpia ongelmia ovat

- lait ja toimintalinjat, jotka eivät tue vammaisten elämistä itsenäisesti
- kielteiset asenteet ja ennakkoluulot, jotka eivät huomioi vammaisten panosta yhteiskunnalle
- työmahdollisuuksien puute, mikä lisää riippuvuutta valtion tuesta ja eduista.

Jotta itsenäinen eläminen onnistuisi, FRA raportissa osoitetaan, että **laitosasumismallin purkamisen** lisäksi tarvitaan **sosiaalipolitiikan uudistusta** koulutuksen, terveydenhuollon, työllisyyden ja henkilökohtaisten tukimahdollisuuksien alalla. Vammaiset henkilöt on otettava mukaan kehittämään näitä toimintalinjoja.

"Ministeriöiden ja viranomaisten edustajien tulisi keskustella minun kaltaisten ihmisten kanssa, kun he kehittävät lainsäädäntöä ja politiikkaa. Heidän tulisi kysyä meidän toiveistamme ja tarpeistamme eikä vaikeuttaa elämäämme entisestään."
(32-vuotias mies, Bulgaria, haastateltu tutkimuksen aikana)

2) Raportti: "Mielenterveysongelmista kärsivien henkilöiden tahdosta riippumattomaan hoitoon määrääminen ja tahdosta riippumaton hoito"

Euroopan unionin perusoikeusviraston toisessa raportissa korostetaan, että **lainsäädännössä, jolla säädetään tahdosta riippumattomaan hoitoon määräämisestä tai tahdosta riippumattomasta hoidosta**, täytyy ottaa huomioon perusoikeudet vammaisten oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti. Vaikka kaikilla EU:n jäsenvaltioilla on käytössään ainakin vähimmäistason suojatoimenpiteet, FRA:n tiedonkeruussa on havaittu, että tahdosta riippumattomaan hoitoon määräämisestä tai hoidosta on runsaasti **kielteisiä kokemuksia**, jotka johtuvat seuraavista syistä:

- Prosessista ja henkilön tilanteesta ei anneta tietoa tai asioista ei keskustella henkilön itsensä kanssa silloin, kun se olisi mahdollista, minkä vuoksi toimenpiteiden kohteena oleva henkilö ei hallitse tilannettaan.
- Hoidon aikana esiintyy pelkoa ja nöyryytyksen tunteita.

Kokemukset vapaaehtoisesta hoidosta ovat paljon myönteisempiä.

FRA:n raporteissa tarjotaan perusta EU:n ja jäsenvaltioiden vuoropuhelulle siitä, miten vammaisten oikeuksia voidaan suojella ja toteuttaa. Raporttien avulla voidaan tukea EU:ta ja jäsenvaltioita vammaisten oikeuksia koskevan yleissopimuksen velvoitteiden täyttämiseksi.

Raportit kokonaisuudessaan:

- [Mielenterveysongelmista kärsivien henkilöiden tahdosta riippumattomaan hoitoon määrääminen ja tahdosta riippumaton hoito](#)
- [Valinnanvapaus ja elämänhallinta: oikeus elää itsenäistä elämää – Kehitysvammaisten ja mielenterveysongelmista kärsivien henkilöiden kokemuksia yhdeksässä EU:n jäsenvaltiossa.](#)

Tietoja toimittajille:

- Toukokuussa 2008 voimaan tullut YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista on ratifioitu [21 EU:n jäsenvaltiossa sekä EU:n osalta](#). Kyseessä on ensimmäinen oikeudellisesti sitova kansainvälinen ihmisoikeusväline, jossa EU on yhtenä osapuolena. Vammaisten oikeuksia koskevassa yleissopimuksessa sen osapuolet veloitetaan muun muassa mahdollistamaan kaikille vammaisille eläminen itsenäisesti ja tukemaan vammaisten osallistumista yhteiskuntaan tasavertaisin perustein.
- Mielenterveysongelmat voivat vaikuttaa henkilön ajatuksiin, kehoon, tunteisiin ja käyttäytymiseen. Mielenterveysongelmia ovat masennus, kaksisuuntainen mielialahäiriö (maanis-depressiivinen häiriö), tarkkaavaisuus- ja

ylivilkkaushäiriö, ahdistuneisuushäiriö, syömishäiriö, skitsofrenia ja käyttäytymishäiriö.

- Kehitysvamma on pysyvä tila, jolle ovat ominaisia merkittävästi keskimääräistä alhaisemmat älylliset kyvyt, mikä rajoittaa älyllistä toimintaa ja adaptiivista käyttäytymistä. Kehitysvamma on yleensä synnynnäinen tai se kehittyy ennen 18 vuoden ikää. Esimerkkejä ovat Aspergerin oireyhtymä, autismi ja Downin oireyhtymä.
- Valinnanvapautta ja elämänhallintaa koskevassa raportissa mukana olevat yhdeksän maata ovat Bulgaria, Ranska, Saksa, Kreikka, Unkari, Latvia, Romania, Ruotsi ja Yhdistynyt kuningaskunta.
- Tahdosta riippumattomaan hoitoon määräämistä ja tahdosta riippumatonta hoitoa koskevaan raporttiin sisältyy vertaileva oikeudellinen analyysi EU:n 27 jäsenvaltiosta sekä henkilökohtaisia kokemuksia yhdeksästä maasta, jotka ovat mukana valinnanvapautta ja elämänhallintaa koskevassa raportissa.
- Euroopan unionin perusoikeusviraston (FRA) tehtävänä on tarjota tietoihin perustuvaa neuvontaa sekä EU:n päätöksentekijöille että kansallisille päättäjille, ja näin tukea perusoikeuksia koskevaa keskustelua ja politiikkaa tarjoamalla vankka tietopohja ja parempi käsitys asioiden kontekstista.

Lisätietoja: FRA Media Team
Sähköposti: media@fra.europa.eu
Puhelin: +43 1 580 30 642